

sult:¹ de nincs nyoma annak, hogy legkisebb orvoslást is talált volna s a paraszt zendülés részei az akkoriban hallatlan merényletet valószínűen szárazon elvitték.

20.

Fecskés, Rárós és Szöllős urai. — Zeleméri Mártha követelése a körtvélyesi, solti stb. birtokból. Mátyás király a hód-vásárhelyi uradalmat elidegeníti. — Korvin János és a margit-szigeti apácák birtokai e tájon. — A háború dúlásai; — e miatt a várost más helyre telepítik. — Falvaink pusztulása. — Az apácák hatalmaskodásai. — Vizsgálat Derek-egyházán. — Versengés a Kék-tó felett. — Az apácák újabb erőszakosságai Mágocson. — Bizerei János Körtvélyest, Soltot, Libeczet, Mágocsol stb. Keserű I. alnádornak eladja. — Porkoláb M. is megveti lábát Mágocson. — Pető János és György a Pósaft-jószágokat kapják, s őket is beigtatják, Mágocs, Kutas, Derek-egyháza stb. birtokába; mi ellen az Ongor-örökösök tiltakoznak.

Gáspár úr aligha birta háborítatlanul felesége egyéb javait is. Fecskésről, melyen különben Kerei Forissal osztozott, legalább sejteni lehet, hogy a viszonyok itt is zavarosak voltak. E két nemes úr t. i. a rákövetkező évben a király előtt panaszosan jelentette, hogy az ő „Monyorós-Fecskés nevű, Csanádvármegyében fekvő, falujoknak, melynek tulajdon joga őket minden nemű törvényes czímen megilleti, a törvényes határjárásra és új határjelek állítására igen nagy szük-

¹ Karácsonyi János az Orsz. lt.-ban levő, 1488 május 10-én kelt vizsgálati jkönyv nyomán, Zsilinszkynél, Békésvm. rég. társ. évk.1885-6-ról XII. 92—100.

sége van“. A király annak okáért meghagyja a csanádi káptalannak, hogy vala- | 1489. ápr. 15 mely tagját nevezze ki, hogy annak jelenlétében a megyei esküdt, mint királyi ember, menjen ki Fecskésre, hová a szomszédok és mesgyések valamennyien gyűljenek össze s ekkép' a falu határát a régi határjelek nyomán járják fel s ezek mellé, ha a szükség kívánja, újakat is állítsanak, az ekkép' körülhatárolt területet pedig hagyják meg a kérvényezőök örökös birtokában stb.¹ A határ északkeleti részét, nevezetesen Ráróst és Szöllőst, e közben Serjényi László birta, de úgy, hogy ez utóbbi falu birtokán Kerei Főrissal osztott, kinek a Tatár János fiai, Péter és László adták el a maguk itteni birtokát, melybe a titeli káptalan 1478-ban igtatta be Kereit.² | 1478.

Még egy levelét ismerjük a nagy királynak, mely területünkről szól. Azt ő az egymással pereskedő Zelemériek ügyében adta ki. Ezek a már előttünk is ismert Kut-keled nemzetségnek egyik ágazatát képezték, birtokaik pedig leginkább Szabolcs, Szatmár, Bereg, Bihar stb. megyékben terjedtek el.³ A család-tagok nagyobb része ez időt is Felső-magyarországon lakott, de az értékesebb birtokok itt feküdtek határunk nyugati részében s folytatólagosan a Tiszán túl, Csongrád felé. Zeleméri Márhát, Parlagi Antalnét, azonban

¹ A király ered. levele Orsz. lt. dlt. 19509.

² Borovszky i. m. II. 396.

³ Lásd erre nézve Wertner, Magy. nemz. I. 244—280. Csánki, M. o. tört. fr. I. 501. 687. Turul, 1891. 14. A család okiratainak kivonatos gyűjteménye a nagyszombati érsek-helynökségi levéltárban Elenchus 1300—1800. Fasc. 25, 45. A későbbi birtokok jegyzéke, Szepesi káptalan Orsz. lt. orig. elenchus. XVI. századbeli dolgaikról, Pozsonyi kápt. ltár Proth. 15. fol. 77.

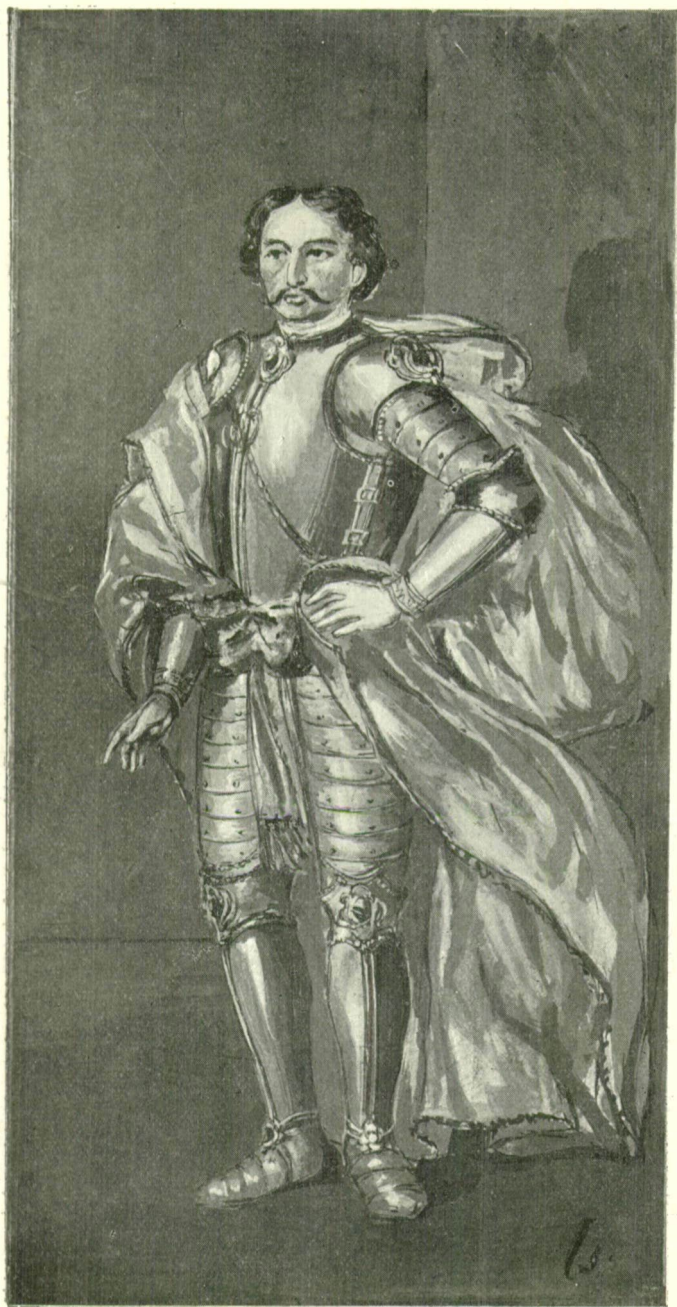
ez ősi birtokból kitudták, minek következtében ő pert indított testvére ellen¹ s panaszszal járult a király elé. Mátyás ekkor a 1488. szept. 15 leleszi konventhez, mint a mely a hiteles helyek közül legközelebb esett az alperes lakóhelyéhez, rendeletet küld, melyben elmondja, hogy Mártha asszony az ő vérszerinti testvérén, Zeleméri Mihályon, kereskedik, a miatt, mert ez neki az édes atyjukról, Lászlóról, rájuk szállott részirtokokból és birtokjogokból „a csongrádmegyei Ellés, Mán ya, Szelevén, Bökén, Tőke, Kert vélyes, Sód, Dócz, Szer, Péter-Monostra, Anya, Szeg falvakból, nemkülönben némely baranya-megyei jószágokból, az ország törvénye ellenére, nem akar osztályrészt adni. Meghagyja tehát a király a káptalannak, hogy a maga kebeléből küldjön ki egy törvényes bizonyágtételre alkalmas tagot, kinek jelenlétében Szabolcs megye valamelyik esküdt nemese, mint királyi ember, menjen el Zeleméri Mihályhoz s mondja meg neki a király szavával, hogy hugának, Mártának, a nevezett birtokokból az őt megillető törvényes részt adja ki, „mit ha megteend, jó: ellenkező esetben pedig a ránk jövő okt. 6-ra idézze meg őt a király személyes jelenléte elébe, hogy a nevezett kérvényező nővel szemben eljárásáról számot adjon.“ E rendelet következtében a konvent János kanonoknak adott megbízást, ki is Petri Dős Tamás szabolcsi esküdtet maga mellé vevén, Mihály urat Adonyban fölkereste s őt a törvényszerű osztozkodásra felszólította; miután pedig ennek Mihály neki állani nem akart, őt a kitűzött napra hugával együtt a király elébe megidézte.²

¹ Pesty, Magy. orsz. helynevei I. 91.

² Leleszi orsz. Itár. Elench. introduc. Kar. P. 284. 1488.

Maga a király ez időben határunkból már egy talpalatnyit sem birt, sőt az atyjáról rászálolt hód-vásárhelyi uradalom egyéb tartozékain is mindnyáján túladdott. Ugyanis, mint láttuk, légelőször Hód-Vásárhelyt idegenítette el Gáji Horváth-nak, aztán Csomorkányt és Sámsont ajándékozta a Jaksicsoknak, egyidejűleg Batonyával, Donát-tornyával és Bak-tornyával a lippai várat gazdagította, majd ezeket, egyéb birtokokkal megtoldva, édes anyjának, Szilágyi Erzsébetnek, tulajdonaivá tette, Király-hegyest végre a V. Horváth családnak adta át. Szilágyi Erzsébet azonban, mint afféle takarító, gondos és szerető anya, holtig megtartotta a birtokába jutott uradalmakat, halála esetére pedig úgy rendelkezék, hogy azokat, többi uradalmával (debreczeni, m-turi, munkácsi, varsányi jószágok), szeretett unokája, Korvin János örökölje. A nagy-asszonvnyal majdnem egyidőben halt meg Maróthi János bán is, kinek szintén roppant birtokai voltak vidékünkön. Ennek javait, úgy szintén más nagy birtokokat is a király szintén Korvinra örökítette. Mert élete utolsó éveiben az volt legfőbb törekvése, hogy e szép reményekkel biztató gyermeket, a maga természetes fiát, törvényes örökös hiányában, trón-utódjává tegye s a születéséhez ragadt foltot a nagy gazdagság fényével takarja el. Maga a hongyülés is segítségére volt ebben a királynak,¹ úgy hogy az ifjú Korvin annyira bővében is érezte magát a világi javaknak, hogy a Szilágyi Erzsébetről rászállott uradalmak egy részén csakhamar túladdott s Donát-tornyát, Ötven-ablakot, Szenté-tornyát, Király-

¹ Bővebben Pray, *Epistolae Procerum* I. 378. Schönherr Gy., *Corvin János* 31. gr. Teleki, *Huny. Kor.* V. 302.

14. sz. Korvin János.
(Schönherr Corvin János című művéből).

ságot, Szent-Miklóst, Csaba-Csüdöt és Szent-Andrást, Mátyás egyik udvari tisztjének; Dobozi Dánfi Andrásnak idegenítette el.¹ Ez viszont Donátornyát és Királyságot a nyul-szigeti Szent-Margit apáczáknak ajándékozta oda. Hogy ez mikor történt, nem tudjuk, mert csupán a beigtatást elrendelő királyi levél van birtokunkban, mely már Dánfi halála után kelt, s úgy adja elő a dolgot, hogy a jámbor szüzek | 1495. jún. 12 örökvallás és végrendelet útján jutottak a birtokhoz,² melybe a tiszteletreméltó szüzek nem mulasztották el magokat újra és újra beigtattatni.³

A gyenge Ulászló uralkodása alatt mindenképen rosszra fordult hazánk s vidékünk állapota. Mindjárt a király uralkodása második évében, mikor Kinizsi a végekből Fehérvárra ment s a délvidéket oltalom nélkül hagyta, a török nagy csapattal betört az országba, s azt Váradig mind elrablá és égeté.⁴ Másik évben ismétlődék | 1491 a veszedelem, a mennyiben Bajazed szultán egy 8 ezer főnyi válogatott főből álló sereget küld hazánk és Szlavónia ellen, mely az elibe rendelt királyi csapatot nagy vérontások közt leöldösi s Dél-Magyarországot Gyuláig kifosztja és elpusztítja.⁵ Végre Kinizsi állott bosszút a kegyetlen ellenségen, ugyan az a hős, ki a Szeged

¹ Hazai Okmt. IV. 441. Bővebben és kitünő alapos-sággal Karácsonyi, a Békésm. régi. évkönyvben, XII. 34—45.

² A budai kápt. beigtató levele, Orsz. lt. dl. 20324.

³ Ilyen újra beigtatás volt 1508-ban is. (Orsz. lt. dl. 21815).

⁴ Pető Gergely—M. Kovács, Magyar Krónika.

⁵ Ortelius, Krigsempörunggen ao. 1492. Nürnberg 1613. 37. lap. V. ö. Genfrens—Honiger, Aulae Turc. descriptio, Basel 1577. I. 118.

környékén tanyázó fekete sereget is megverte, mely e vidéken szintén rabolt és erőszakoskodott, mivel zsoldja nem járt ki.¹ Ennyi csapás alatt e vidék teljesen elszegényedett és megnyomorodott, annyira, hogy pár éven át az országos adót sem vetették rá ki.² Valószínűen e sűrűn megújuló csapások idején történt az, hogy Hód-Vásárhely polgárai, kiknek városa eddig a Kis-tó és Hód tava zugában egy terjedelmes nyílt síkság végén terült el, ott hagyták régi lakóhelyöket, s a tó nyugoti partjára költöztek át, tavak és mocsarak által igen megszaggatott területre, melyen a rabló hadak véletlen támadásai ellen inkább biztosítva voltak; valamint az is valószínű, hogy e rabló kalandozások alkalmával több falu határunkban és közvetlen szomszédságában teljesen elpusztult, melyek egy része (mint Ludas, Leng, Ság, Kutas, Sóstó-egyház, Panad, Ur-nép, Szent-Albert, Igló, Korhán, Kápolna, Kotaczháza, Kovászi, Ötven-ablak, Tarján, Szent-Mihály-útczája, Abrán, Bere, Szent-Péter, Szilas-egyház stb.) nem is épült fel többé, mivel ezen túl a benépesített helyek közt nincs többé rólok emlékezet.

A falvak ezen tömeges pusztulását s elnéptelenedését sokan jó alkalomnak találták a birtokfoglalásra. A király tehetetlensége köztudomású lévén, a földesurakban a garázdálkodási és fosztogatási hajlamok ismét felülkerekedtek, s mikor

¹ Grisellini, *Gesch. d. Tem. Banats*, 1780. I. köt. I. rész. Szalay, *M. o. tört.* III. 394.

² Ezt az 1494. és 1495. évről szóló kincstári számadásokból következtetjük, melyekből az ország déli részét, a Köröstől le a Dunáig s Bács-Bodrog megyéket, egyszerűen kihagyták. (E számadások Engelnél, *Gesch. d. Ung. Reichs* I.).

szerét ejthették, azoknak szabad folyást engedtek, úgy hogy „a vidék története néhány évtizeden át ismét alig áll egyébből, mint a földesurak erőszaktételeinek sorozatából“. S hogy e tekintetben az egyháziak sem voltak különbek a világiaknál, a nyúl-szigeti apácák, mint itteni földesurak dolgai bizonyítják. Ezek királysági jobbágysai nevezetesen Csaba-Csúd határában magoknak hatalmasul levágták egyik jóltevőjök, Dáni András nádját. Pár évvel később pedig Nádasdi Ongor Miklós és János tesznek hasonló kihágás | 1499 ellen panaszt a király előtt, hogy t. i. az apáca uraságok különös megbízásából és parancsolatából, azok donáthi és királysági tisztje, Cseke Barnabás, mintegy 150, névszerint is külön-külön megnevezett jobbágygyal az ő derek-egyházi határbeli Kórogy-háza nevű tavukat lecsapoltatta, abból a halat kifogdostatta, elszállította, a panaszt tevők jobbágyainak hálóit elhányvatta, azoknak a halastó partján épített kunyhóit felgyújtatta s a hálókkal együtt elégettette, egyet pedig a jobbágyok közül, a ki épen a tónál kün volt, kegyetlenül meg is vertek és keresztül szurtak s a panaszosok több mint 200 arany forintnyi kárt vallottak. Ulászló király ennek következtében rendeletet küld a csanádi káptalanhoz, hogy megbízottat nevezzen ki a helyszínére, hol majd „Dékán Sebestyén Füldeákról, vagy Arczel Tamás vagy Nemes Antal ugyan azon Füldeákról, vagy Kálmán László Bati-dáról“, mint királyi ember „a tiszta igazságot előzetesen“ ki fogja nyomozni. A káptalan a vett parancshoz híven intézkedik s a nevezett Arczellel s Csongrád megye tiszteivel együtt megtartja a vizsgálatot, mely a panaszt a törtétekkel teljesen megegyezőnek találja. Miért is Arczel a dónáti apáczákat és azok tisztjét a királyi levél-

ben kitűzött napra, a királyi személyes jelenlétű törvényszék elébe idézi.¹ Nem valószínű, hogy a gyáva és tehetetlen király alatt a sérelem érelyesen megtoroltatott volna. A káros tehát, mint ilyen esetben cselekedni szokás, maga gondoskodott arról, hogy a kölcsönt, úgy a hogy tudja, visszafizesse. Pár hónap múlva ugyanis Ongor János szent-györgyi jobbágysai egyesülve Pornyi János derek-egyházi embereivel, neki estek az apácák donát-tornyai határban levő kaszálójának, ott a szénát erőszakosan levágták és elvitték, azonkívül hat jobbágot el is fogtak.² Majd, még azon év őszén, újabb panaszt is emelt a donáti tiszttartó a vármegye urai előtt, a miatt, hogy Mihály, az Ongor János tisztje, a donáti apácák jobbágysait a Kék-tó nádasból kitiltatta, s azokon, kik a tilalom ellenére ott nádat vágtak, nagy erőszakosságokat és zsarolásokat követett el. Így nevezetesen Puthnik László jobbágot kegyetlenül és keményen megcsapatván, megkötöztette, aztán pedig tőle, egyezség szerint, egy köből árpát sajtolt ki; egy másik, Tódor László nevű, jobbágnak pedig, a kit nem tudott elfogni, két ökrét karddal leszurta; — a mi annál sérelmesebb, mert a nádlás a Kék-tóban Donát-tornya, Mágocs és Derekegyháza faluk közt eleitől fogva mindenkor közös volt. Kerei Bálint alispán ekkor egyik esküdtjét, Osfí Istvánt Füldeákról bizta meg a vizsgálat tartással, ki itt ebben hamarosan el is járt, s jelentette, hogy az Ongorékat terhelő panasz a tényállásnak tökéletesen megfelel, s az apácákön, mint földesurakon ezek

¹ Az apácák számára kiadott káptalani idéző levél 1499. jun. 23-ról az Orsz. lt. dipl. 20856.

² Borovszky, i. m. I. 33.

a sérelmek valóban megestek.¹ Csaknem biztosra vehetjük, hogy mindezen kihágásokért a jámbor szüzek sem kaptak más elégtételt, mint hogy azok elkövetéséről a hivatalos bizonylatot nekik is kiadták. Csoda-e, hogy ha az ilyen igazság-szolgáltatás nem nyugtatta meg az apáczákat sem; s hogy ezek, s illetőleg gazdatisztjeik, újra és újra az önbíráskodás terére léptek, mit annál könnyebben tehettek, mert őket Mátyás király a vármegyei törvényhatóság alól kivette s egyenesen a király alá rendelte. Az apáczák jobbágysai tehát a rákövetkező évben a szente- | 1500 tornyai uraság jobbágyaival kaptak össze. Ebből aztán olyan per lett, hogy a király és Békés vármegye kerültek szembe egymással.² Azután pedig Mágocsot szemelték ki az apáczák emberei sértegetésök tárgyául. E derék falut akkor afféle gazdátlan jószágnak nézhették, mert egy része épen ez időtájon cserélt urat, más része pedig a csanádi káptalan birtokában volt. Inokai Lenárt tehát az apáczák donáti új gazdatisztje, a donáti és királlysági jobbágyokat felfegyverkeztetve s neki bátorítva, a virágzó falu ellen vezette, ott több káptalani jobbágyot kegyetlenül megverett, nehányat pedig magával foglyul vitt. Később, más alkalommal, ugyan ez a tiszt újra rárontott a szomszéd falura, ott a káptalannak Mészáros Demeter nevű jobbágyát megfogatta, Donát-tornyára hurczolta s addig szabadon nem bocsátotta, míg rajta három arany forintot nem sarcozott. A káptalan ez esetet egyenesen a király-

¹ Kerei bizonyítványa 1499. okt. 10-ről, u. o. 20884. szám alatt.

² Tüzetesen, Karácsonyi a Békés v. m. évkönyvben, XII. 52—54.

nak jelentette fel, ki ez ügyben az országbiró, Szentgyörgyi és Bazini Gróf Péter útján intézkedett. Péter tehát rendeletet küldött az aradi káptalanhoz, hogy a királyi emberrel együtt (a ki Füldeákról Dékán Sebestyén is lehet) vizsgálta meg a peres ügyet s ha a panaszt alaposnak találja, idézze törvénybe a bűnösöket. A káptalan négy hónap múlva jelenti, hogy a vizsgálatot megtartották, a panaszt egészen alaposnak találták s ehhez képest a vádlottakat megidéztték.¹

Ez alatt Posegai Gáspár uram, kinek Dóczi Imrével való bajoskodását fentebb láttuk, elköltözött ez árnyék világból² s fecskési birtokos társa, Bizerei János, is megöregedett, ezen felül, a mi szintén nem kis bajnak tekinthető, el is adósodott. Ezek az okok működhetek közre, hogy János határunk észak-nyugoti részén levő birtokát egészen mostoha fiának engedte át, a délen fekvő jószágokat, több más egyebekkel együtt, pedig teljesen idegen kézre juttatta. Mert tudnunk kell, hogy az öreg Bizerei leányágon a Szeri nemzetiségből származott³ s ekkép örökölte e nemzet-

¹ Az aradi káptalan jelentése 1508. márcz. 4-ről, Orsz. lt. dipl. lt. 21784.

² Özvegyének ügyvédvallása 1503-ból az egri káptalan előtt, Orsz. lt. dl. 21221.

³ A nemzetségi leszármazás ez volt:

Szeri Sándor

Márk

Veronika
Thompáné

Thompa Veronika
Bizerei Lászlóné

Bizerei János

1466—1501.

Bizerei László, Bizerei Péter, Bizerei Zsófia hajadon.

ség itteni, egykor igen terjedelmes javainak egy részét. Most azonban János úr, a bácsi káptalan személyesen felkeresi, s ott azt a | 1501. júl. 26. nyilatkozatot teszi, hogy ő „némi nemű, ránézve felettébb sürgető szükségeire való tekintetből“ mindazon részbirtokait, melyek „Bökény, Ellyés, Máma, Szentés, Kertvélyes, Sód, Dócz — más néven Szent-András — Szer, Thóke, Pétermonostra, Szelevény, Szög és Anyás, csongrád-megyei, Libok (Libecz) és Mágocs békésmegyei falvakban „s némely baranyamegyei falvakban fekszenek, teljesen és egészen, minden tartozékaikkal és haszonvételeikkel együtt Gibárti Keserű István-nak, Magyarország alnádorának és feleségének, Erzsébetnek, s hat gyermekeiknek örökösen eladja és átírja azon száz arany forintért, melyet ő Istvántól valamikor kölcsön fölvelt.¹ Keserű Istvánnak, minthogy felesége Kállai leány volt, külömben is kezére esett e vétel, mert a Kállaiaknak Csanád és Külső-Szolnok megyékben terjedelmes birtokaik voltak, s ő maga Valkó vármegyében is bírt, miután annak egyik országgyűlési követe volt. | 1505-ben Egyébként nagy törvénytudó hírében állott, mert az országgyűlés 1514-ben Verbóczi Hármaskönyve megbíráásával bízta meg.²

Libok és Mágocs azonban e szerződés alapján nem képezhették az alnádor kizárólagos tulajdonát, mert itt a csanádi káptalan is földesúr volt, sőt Halomi Blaskó Albertnek is volt itt birtoka, a ki ezt csak az előző évben zálogosította el Nagyváthi Porkoláb Mártonnak és | 1501

¹ A bácsi káptalan bizonyítványa 1501. júl. 26-ról, Orsz. lt. dipl. lt. 21061.

² Nagy Iván, Magy. orsz. csal. VI. 229.

nejének Erzsébetnek, Nagyváthi Diák Mátyás leányának és azok leányának, Katalinnak, 60 arany forintért.¹ A fekvőségek ugyan ekkor Hűgyei Péter kezén voltak, de mikor egy év. multán Márton testvérével, Mihály áldozárral, összefogva 200 arany forinton örök jogot szerzett arra s őket, mint új tulajdonosokat az aradi káp- | 1502 talan abba be is iktatta, Porkolábék csakhamar kezökbe vették a birtokot, gazdaságot rendeztek itt be, idővel magok is ide jöttek lakni, nemesi előnevöket is innét (Mágocs) vették fel, s ily módon itt egy nagy birtokú s hírneves családnak vetették meg alapját, bár az új földesurak helyzete az erőszakos szomszédok között nem volt épen kellemes, főleg minthogy Dóczi Gergely Porkolábéknak mágocsi s időközben megszerzett f.-sebestyéni birtokát elfoglalni | 1507 törekedett.²

Egyidejűleg a magva szakadt Szeri Pósaifiak birtokának más részei is gazdát cseréltek, azok a részek t. i. melyeket valamikor a Petó család tagjai birtak, de a melyek, mint fentebb láttuk, Mátyás király közbejött adományozása következtében a Nádasdi Ongorok kezébe kerültek. Ongor vajda t. i. időközben meghalt,³ Petó János pedig — 1502-ben a királyi gyermekek udvarmestere, 1505-ben, a rákosi országgyűlés idején, kir. ajtónálló mester,⁴ majd nevelője a király két gyermekének,⁵ — egyáltalában különösen kegyelt embere volt Ulászlónak, mert őt abban a hallatlan kitün-

¹ A gr. Keglevics lt.-ból, Nemz. muz. fol. lat. 2255. (Borovszky úr szíves közlése).

² U. o.

³ Orsz. lt. dl. 36349.

⁴ Bárány, Toront. m. hajd. Oklevt. 66.

⁵ Szalay, Magy. or. tört. III. 467. 495.

tésben is részesíté, hogy nemesi czímerébe, magának a királynak és két gyermekének képét foglaltatta bele.¹ Pető, minthogy felesége Pósa fi lány volt, ez alapon is jogot formálhatott az uradalmakhoz, egyébként a Nadasdi nemzetségből származott s birtokai Vas, Zala és Krassó megyékben terültek el.² Pető János tehát és testvére, György, Ulászlótól fölkernek egy rakás uradalmat, azt állítván azok felől, hogy, „mindazoknak ők magok és őseik is, békés birtokában voltak, azonban abból őket a nagyságos bold. Ongor János vajda erőszakosan s törvénytelen módon kivetette,“ de egyetlen szóval sem említvén, hogy azok Szeri Pósa fi birtokok voltak, melyeket a nagy Mátyás király Guthi Országnak és Öngornak s ezek utódainak teljes joggal eladományozott. Ez uradalmak, Temes, Krassó, Arad, Keve, Csongrád és Csanád megyékben terültek el, köztök volt 5—6 város, két város, s vagy 7 falu. Ez utóbbiak közt Mágocs és Kútas. Mágocs nem egészen, mert mint fentebb láttuk, annak más birtokosai is voltak. Hasonló állott Szer városáról, melyet Petőék szintén felkértek, és a Sződi várról, mely királyi birtok volt, s Arad-megyében a Maros déli partján feküdt. Ulászló király engedett a kérésnek s az adománylevelet e jószágokról újból kiadta, | 1506 nov. 1. azok birtok jogát Pető Jánosra, Györgyre s Pető Ferenczre, a János fiára, átruházta s ugyan azon

¹ Nagy Iván, M. o. csal. IX. 263 és Századok, 1870. 581. Arch. Ért. XI. 398.

² Wertner, Magy. nemz. II. 142, 199—208. Pesty, Krassóm. III. 275. 512. Nagy Iv. M. orsz. csal. IX. 257.—268. Fejér, Cod. dipl. X. II. 263. X. IV. 214. X. IV. 554. gr. Teleki, Huny. kor. IV. 469. VI. I. 69. Hajnik, Ért. a tört. tud. köréből, M. t. akad. 1879, VIII. köt.

napról a budai káptalant útasította, hogy a beigtatást tartsa meg, mire nézve Harczán Máté mestert, a kis kancellária jegyzőjét, királyi embernek kinevezte. A káptalan Gyólai László mesterkanonokat küldé a hely színére, ki is nev. kir, jegyzővel együtt a másik év február havában teljesíté a kiküldetést, még pedig oly alaposan, hogy az új földesurakat egyúttal Derek-egyház és Temerkény faluknak birtokába is beigtatta, melyekről pedig sem az adománylevél, sem a vett utasítás nem szólott. Ez alkalommal a jelenlevő szomszédok közül megneveztetett Szentestről Tornyai János, Bökényről Mutnoki János, Derek-egyházról Ferenczi Kelemen zsellér, a Derek-egyházán lakó Micskei László nemes jobbágya, ugyan csak Derek-egyházáról Miske Adorján, Ramocsa-Ellés Filep, derek-egyházi nemes, jobbágya, továbbá Győről és Szerről többen. Ellenmondással a beigtatók sehol sem találkoztak. Így hát a király a terjedelmes új birtokokról ápril. 11. a három Petőnek kiadta a privilégialis levelet saját kezével aláírva s függő pecsétjével megerősítve, mely szerint azok és utódaik a nevezett jószágok örökös tulajdonosainak kijelentetnek.¹ Ongor János hátra maradt neje, Dorottya asszony, pedig minderről jó későn értesült, mikor t. i. a pecsétes levelet már kiadták Petőnek s ez benne ült a derék uradalmakban, a mikor aztán Dorottya asszony azt is megtudta, hogy a király Ongornak egyébütt fekvő jószágait is már jóformán eladogatta s elajándékozgatta, kit ennek, kit amannak. Pedig az asszonyságnak Ongortól egy hajadon lánya maradt, habár maga időköz-

¹ II. Ulászló priv. levele 1507 ápril. 11-ről, Cod. Dipl. patr. V. 397—403.

ben letette az özvegyi gyászt és Dolhai Péterhez, kinek javai ép' úgy mint az Ongoroké, részben Felső-Magyarországon terültek el, ment férjhez. Az asszonyság tehát Dolhait Pozsonyba, a káptalanhoz, küldi s ott vele a maga és leánya képében szokott módon óvást tétet az Ongor-féle jószágok eladása és eladományozása ellen, külön megnevezve ezek közt a csongrádmegyeieket is, t. i. Temerkényt, Szent-Györgyöt és Derekegyházát, s eltiltatván az elidegenítésre tartozó iratok kiadásától s az eladástól magát Ulászlót, az illető királyi tisztviselőket s ezek közt Verbőczi István országbírói ítélőmestert, s óvást tétetvén az ellen, hogy bárki megvásárolja, birtokba vagy használatba vegye azokat.¹

¹ Dolhai tiltakozása a pozs. kápt. ltárában 1512-ből. Prot. Budense. fol. 84.